

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. U0-19140226B_289)

Originalt emne

Havnen

Havnepakhuse

Uddrag fra byrådsmødet den 26. februar 1914 - side 1

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. U0-19140226B_289)

Fra Havneudvalget forelaa der Indstilling om Udlejning af Havnepakhuset til Korn- og Foderstof-Kompagniet. Indstillingen lød saaledes:

"Efter forudgaaet Forhandling mellem Korn- og Foderstof-Kompagniet og Havneudvalget om Udleje af Havnepakhuset og Tilbygning med Undtagelse af Kælderen, til Kompagniet for en Aarrække af 25 Aar med Ret til Opstilling af Kornlosningsapparater ved Bolværket og Indretning af mekanisk Installation i Pakhuset og derfra til Kompagniets to nærmest liggende Skure, men med Pligt til, efter en nærmere bestemt Takst at udføre Losningen for andre, blev Sagen under 22. Juni 1912 forelagt Byraadets, idet en Del af Udvalget indstillede ikke at imødekomme Kompagniet, med mindre det vilde gaa ind paa at betale en Leje af 16000 Kr. aarlig med 1000 Kr. Stigning hvert 5. Aar, medens en anden Del af Udvalget ikke mente at turde sætte Lejen højere end 15000 Kr. aarlig uden Stigning.

Efter dernæst at være behandlet paa Byraadets Møde den 11. Juli 1912 blev Sagen tilbagesendt til Udvalget til fornyet Overvejelse, særlig med Hensyn til Muligheden af Losseapparaternes og den mekaniske Installeringes Etablering ved Havnens egen Foranstaltning, og paa Grundlag af dertil udarbejdede Projekter optoges paa Overslag over Havnens Indtægter og Udgifter for 1913-14 foreløbigt et Beløb paa 100,000 Kr. til et saadant Anlæg, da Udvalget dog ansaa det betænkeligt at paabyrde Havnen en saa stor

Udgift, uden først at sikre sig, at Installationen vilde blive garanteret en vis aarlig Benyttelse deraf efter en opgiven Takst. De indkomne Besvarelser viste liden eller ingen Interesse for Sagen og ingen Mulighed for at opnaa nogen Garanti med Hensyn til Benyttelsen, og Udvalget stillede da Sagen noget i Bero.

Under 22. f. M. og 2. d. M. har Korn- og Foderstof-Kompagniet imidlertid paany ansøgt om, med Ret til Opstilling af Kornlosningsapparater ved Bolværket m. m., at leje for et længere Aaremaal, enten Pakhuset, denne Gang indbefattet Kælderen, undtagen den til Smørlager benyttede Del deraf, eller en Plads syd for den 2-Etages Skurbygning til Opførelse af et eget fuldt moderne Pakhus. Og efter at man har genoptaget de i 1912 afbrudte Forhandlinger om Leje af Havnepakhuset, tillader Havneudvalget sig nu at indstille til Byraadet, at man, mod en Afgift af 13,000 Kr. aarlig med 1000 Kr. Stigning hvert 5. Aar og efter nærmere Betingelser, som, paa det for de tidligere Forhandlinger tjenende Grundlag, fastsættes i den Lejekontrakt, som bliver at afslutte, overlader Korn- og Foderstof-Kompagniet hele Havnepakhuset med Tilbygning og Kælder, undtagen den til Smørlager benyttede Del deraf, og undtagen nogle Kontorlokaler i Bygningens sydvestlige Ende, til Leje for 25 Aar, fra 1. April d. A. med Ret til Opstilling af Kornlosningsapparater ved Bolværket, Benyttelse til Foderstofblanding af Kælder- og eventuelt Stueetagen og Indretning af mekanisk Installation i Pakhuset og derfra til de to nærmest liggende Skure, men med Pligt til efter en af Udvalget approberet Takst at besørge Losning for en hvilken som helst Modtager."

Formanden forelagde Udvalgsindstillingen. Der kunde jo her blive Tale om et Principsspørgsmaal, hvorvidt man skulde udleje til et enkelt Firma, eller Kommunen selv skulde anskaffe Losseapparater og saa selv udleje til de forskellige Firmaer med Losning. Sagen har jo før været fremme, men blev udsat, for at Udvalget kunde indhente Overslag over Omkostningerne ved et saadant Anlæg. De vilde andrage ca. 100,000 Kr., og Udvalget turde ikke anbefale at gaa i Gang med et saa stort Arbejde, før vi have undersøgt, om vi turde gøre Regning paa en vis Mindsteindtægt. Vi lod forespørge hos de fleste Importører, men der viste sig liden eller ingen Interesse for Sagen, hvorfor vi vedtog foreløbig at stille Sagen i Bero. Nu har imidlertid Korn- og Foderstof-Kompagniet atter spurgt, om det kunde leje Pakhuset eller faa anvist en Plads, hvor det selv kunde opføre et eget, moderne Pakhus. Udvalget forsøgte at henvise Kompagniet til den nye Havn, men der vilde det ikke ud. Der hævdedes, hvad vist ogsaa er rigtigt, at al Kornimporten maa finde Sted samlet, og helst i den gamle Havn.

Alle de ankomende Ladninger er nemlig "Parcels-Ladninger", c: Partladninger til flere Modtagere, og det vil derfor være højest ubekvemst, naar de ikke alle kan lossess paa et Sted. Udvalget tør ikke anbefale at udleje et Areal ved Varmestuen - - den eneste Plads, der kan være Tale om - til Opførelse af et privat. Pakhus, og vi kommer derfor tilbage til Spørgsmaalet om Udleje af vort Pakhus, hvilket Udvalget altsaa anbefaler paa de i Indstillingen stillede Betingelser angaaende Lejesum og med Pligt for Kompagniet til at losse for alle Kornimportorer til en nærmere fastsat Takst.

Magnus Nielsen fandt, at det var et Spørgsmaal, som nøje burde overvejes, hvorvidt man skulde skride til at leje al vor Plads ved Havnen til, et enkelt stort Firma. Da de grimme Skure i sin Tid blev bygget der nede paa Pladsen, rejste der sig et Ramaskrig fra Beboerne i Mejlgade. Og det var ikke uden Grund Der er til Tider en Stank fra disse Skure fra det halveller helvaade Korn og Majs, som oplagres eller lægges til Tørring der, saa man næppe kan trække Vejret der i Nabolaget. Og hvad værre er, hele Mejlgade er efterhaanden blevet saa befængt med Rotter fra disse Skure, at det sikkert vil vise sig umuligt atter at blive befriet for denne Plage. Hvis der nu ved at afslutte dette Lejemaal bliver saa godt som fastslaaet, at man ikke kan blive af med disse Skure, saa bør man i hver Fald træffe et nyt Arrangement til Modarbejdelse af Rotteplagen, ligesom der bør gøres noget for at give Skurene et noget smukkere Udseende, end Tilfældet er nu Vi bør opsiges alle Skurene til Fraflytning og Nedrivelse, og saa bør der lægges et ordentlig Lag Beton under hvert Skur, som ligeledes maa bygges paa en ordentlig Sokkel og ikke blot paa en Stabel Mursten, som Tilfældet nu er. Ligeledes maa vi forlange, at Skurene faar et ordentligt Udseende. Men denne Henstilling til Udvalget kunde han gaa med til Indstillingen.

Carl Laursen turde love Magnus Nielsen, at Havneudvalget vilde tage hans Henstilling under velvillig Overvejelse. Han anbefalede selve Sagen om at udleje til Korn- og Foderstof-Kompagniet. Naar vi i Leje af det gamle Pakhus, som stod Kommunen i ca. 200,000 Kr., kunde faa en aarlig Gennemsnitsleje af ca. 15,000 Kr., saa var dette ikke nogen daarlig Forretning. Det vilde være heldigt at faa indført de ny og moderne Losseapparater. Vi staar i saa Henseende tilbage for adskillige andre Byer, og det gælder om at holde Trafiken til Byen. Muligvis var det mest praktisk, om Kompagniet fik Lov til selv at bygge sit eget Pakhus, men derfor blev vi alligevel ikke fri for Skurene.

Christensen vilde beklage, om Byraadet gik med til at udleje Pakhuset paa et saa langt Maal som 25 Aar. Saa maatte man sikkert hellere bygge selv. At leje ud til det store Firma

paa de Betingelser, der her var Tale om, var ikke nogen fin Forretning for Kommunen. Det skal nok vise sig, at det er det store Kompagni, der lejer, men det bliver de mindre Importører, der kommer til at betale, naar de vil benytte Kompagniets Losseapparater. Det var muligvis nok upraktisk at dele Trafiken, saaledes at en Del af Losningen skulde finde Sted ude i den ny Havn. Mod Rotteplagen maatte der sikkert kunne findes Midler. Han vilde stemme imod at udleje paa 25 Aar.

P. Petersen var ogsaa nærmest af den Anskuelse, at det vilde vise sig heldigst at bygge selv i Stedet for at leje det hele ud til Kompagniet. Det var særdeles kedeligt med Stanken og Rotterne fra de grimme Skure og fra selve Pakhuset, og man burde ikke tillade, at den Smule Plads, der endnu var tilbage, blev aldeles optaget af ny Skure. Forøvrigt vedblev man at bygge der nede paa den gamle Maner med en Stabel Mursten som Grundpiller for Skurene.

Jakob Jensen udtalte som sit personlige Indtryk af de Forhandlinger, Havneudvalget havde ført med forskellige Repræsentanter for Handelsstanden, at hver enkelt Branche indenfor Importørerne ønskede at redde den gamle Havn for sig, saaledes at de kunde vanskeliggøre de øvrige Firmaer i Korn, Kul eller Træ at komme ind. Hver Branche indtager sit Særstandpunkt. Hvis Korn- og Foderstofimportørerne kan faa Eneret paa den gamle Havn, vil det snart blive umuligt for Trælasten at komme der, og Følgen vil blive, at vi kun har et eneste Trælastfirma her i Byen. Han vilde ikke være med til, at en eneste Branche lægger Beslag paa hele Havnen. Det bør være saaledes, at der kan losses alle Varer i alle vore Havne, hvor det viser sig mest belejligt. Vi maa ogsaa skabe Plads til Firmaer fra andre Byer, naar de kommer her og vil losse. Der er saaledes Kjær i Mørke, han er en af Havnens største Importører. Og der er adskillige flere, deriblandt ogsaa flere Trælastfirmaer. Hvis vi lader de herværende Firmaer fuldstændig faa deres Villie, saa vil de forsøge at udelukke alle andre Firmaer. Men saaledes maa vi ikke disponere. Hvad angaar selve det foreliggende Lejespørgsmaal, saa havde Taleren ogsaa underskrevet Indstillingen. Men han kunde dog ikke sige, at han var henrykt over Betingelserne. Det bliver aldrig nogen stor Forretning for Havnen. Vi faar nu ca. 14,300 Kr. i Leje i Gennemsnit aarlig, og der vil altsaa gaa 10 Aar, inden der bliver nogen Stigning i Lejeindtægten. I det sidste Aar er Lejen rigtignok gaaet noget ned, idet Kornkompagniet ikke havde lejet saa meget, som det tidligere havde. Det har opsagt Lejen af nogle Løfter, og i Stedet for kører det Kornet i Byen og oplagrer det der. Man har kørt en hel Del op paa Kasernen. Dette maa dog vist betragtes som et lille Købmandstrick! Man vil se at tvinge Lejen af Pakhuset ned.

Det kan ikke være billigere for Kompagniet at køre Kornet op paa Kasernen. Men det generer ikke Byen, at det køres der op. Hvad vi faar mindre i Lejeindtægt af Pakhuset, faar vi ind igen ved Lejen af Kasernen. Saa for saa vidt kan det være os aldeles ligegyldigt. Nu kan der spørges om Grunden til, at der ikke melder sig andre Lejere til de tomme Lofter. Dertil kan svares, at det er fordi det er billigere at oplagre i Skurene, og at Lofterne ikke ligger bekvemt for andre end Kornkompagniet. Der kunde saa spørges, om vi ikke kunde tvinge Kompagniet til at beholde disse Rum ved ellers at opsigte det de andre lejede Lofter. Men her kommer vi til et meget vanskeligt Spørgsmaal. Sagen er den, at den gamle Kontrakt er affattet paa en saa uklar Maade, at det vistnok ikke er Havneudvalget muligt at opsigte Korn- & Foderstokompagniet, medens dette saa udmærket godt kan opsigte enkelte Lofter eller hele Lejemaalet. Og det er maaske ogsaa et Spørgsmaal, om vi har Ret til selv at anlægge Losseapparater, efter den nuværende Kontrakt. Det var nærmest for at faa rene og klare Standpunkter i disse Henseender, at Taleren var gaaet med til at foreslaa det nye Lejemaal. Saa faar vi de rene Linier, og saa kan vi da atter slippe fri for hinanden, naar vi ikke vil være sammen længere. Principmæssigt kunde der intet være til Hinderfor, at manlejedeud. Vi kan saa ogsaa kommetil at høste Erfaringer med Hensyn til de ny Losseapparater, naar vi lader Kompagniet bygge disse. Rimeligvis kommer vi selv til at bygge inden ret længe, men det skal dog nok vise sig, at vi ikke kan bygge for den projekterede Sum. Det vil blive meget dyrt. Men de Lærepenge, vi da kan spare, er ogsaa tjent. Korn- og Foderstokompagniet kommer ikke til at sidde for nogen billig Leje, naar man tager i Betragtning, hvad det kommer til at betale for Anlægget af Losseapparaterne og den Sum, som aarlig skal forrentes. Men naturligvis kan der indvindes betydeligt deraf ved at losse for andre. Taleren vilde meget beklage, om Havnen skred til at bygge sit nye Pakhus i den gamle Havn. Det bør absolut ud til den ny Havn, selv om der naturligvis er nogen Risiko forbundet dermed. Det bliver dyrt at bygge og til at begynde med vil det maaske heller ikke blive saa let at faa det udlejet. Under de forhaanden værende Forhold vil det sikkerst være det rigtigste at slutte med Kornkompagniet, for at vi kan faa en ren Kontrakt at gaa efter. Og det er jo ogsaa en nogenlunde pæn Leje for det gamle Pakhus. Det giver en jævn god Rente. Skurene er der nu engang, og dem bliver vi ikke saa let af med igen. Forlanger vi dem revet ned, saa bliver de vel bare bygget op igen et andet Sted, og saa bliver det lige saa galt der. De er praktiske for Importørerne, og vi maa lave det saaledes, at vore Importører kan konkurrere med andre Byer og trække os mange Skibe til Havnen. Men muligvis bør der nok være en bedre Grundvold for dem. Dette kan dog ogsaa

nok opnaaes ved Forhandling med Importørerne, uden at man behøver at gaa saa strængt frem som at opsigte Lejemaalet.

Niels Jensen var ikke nogen Ven af Losseapparaterne, der tog Brødet fra mange Arbejdere. Man maatte imidlertid haabe, at Indførelsen af Losseapparater vilde hidføre Havnen saa meget desto større Fragt, saa denne kunde udligne den Skade, Losseapparaterne gjorde Arbejderne. Det var praktisk umuligt at paabyde en Damper at skulle losse flere Steder, da alle Ladningerne nu var "Parcelsladninger", som maatte udlosses paa en Plads. Ingen af Importørerne vilde give os noget Svar, da vi spurgte dem, hvor meget Losning vi kunde gøre Regning paa fra dem, hvis Havnen byggede sine egne Losseapparater. Naar Kornkompagniet nu gaar til at anlægge egne Losseapparater, saa turde det være for paa denne Maade at holde Øje med, hvem der er dets Konkurrenters Kunder, hvilket maaske ikke kan være saa behageligt for Konkurrenterne. Kompagniets egen Import hertil har forøvrigt ikke været særlig stor i de seneste Aar. Formaalet med Pakhuset var jo ellers, at det skulde kunne benyttes af alle Importører, baade til Mel og til Tobak o. lign., men i de senere Aar har det udelukkende været benyttet til Korn- og Foderstoffer. Ikke en Gang Palmemøllen har benyttet det, uagtet det sikkert mange Gange vilde have kunnet betale sig for den. Men Kornkompagniet har sagt, at der ikke var Plads. Havneudvalget kunde ikke gaa med til at lade Kornkompagniet bygge et eget Pakhus paa Pladsen lige ud for Skolegyde.

Formanden troede, at man blev nødt til at anvise Kornkompagniet Plads til selv at bygge, saafremt man ikke vilde gaa med til at leje det Pakhuset, og saa var der ikke anden Plads at anvise end den lige ved Varmestuen. Og det vilde dog næppe være forsvarligt at udleje denne Plads for et Tidsrum af 30-40 Aar. Raadet maa være klar over, at saaledes er Stillingen. Vi kan jo blive nødt til selv at bygge, men saa maa det blive delvis ude i den ny Havn, og derved stiger Risikoen.

Samuelson udtalte til N. Jensen, at det jo ikke nyttede noget, at Arbejderne strittede mod Maskinerne. Det vilde være det samme som at stride mod den naturlige Udvikling. Han syntes, at det var at favorisere Korn- & Foderstofkompagniet lovlig meget, at man lod det være enebestemmende ang. Losseapparaterne. Man kunde jo indhøste Erfaringer om disse fra andre Byer, hvor de var indført. Naar de nuværende Kontraktforhold var af den Beskaffenhed, som Jakob Jensen antydede, saa maatte man se at faa klare Linier i de ny Kontrakter. Og det vilde næppe være forsvarligt at stille sig alt for afvisende overfor

Kompagniet.

Christensen fandt det et lidt mærkeligt Forretningsfif af Kompagniet at lade nogle Lofter staa tomme i Pakhuset og i Stedet for køre i Byen med Kornet. Hvis Kontrakten med Kornkompagniet er, som Jakob Jensen siger, saa har det daværende Havneudvalg ikke været synderlig forudseende. Dette Spørgsmaal bør nøje undersøges. Fra andre Bver har man allerede Erfaringer med Hensyn til de forskellige Typer af Losseapparater. Havde Havnen selv installeret Losseapparater for flere Aar siden, saa var Korn- & Foderstokompagniet ikke gaaet til andre Byer med sine Filialer. Det vilde blive meget dyrere for Kompagniet selv at bygge end at leje. Vi har her i Byen Erfaring for det uheldige i at give et enkelt stort Firma Eneret til Losseapparater. Det ser vi med Aarhus Kulkompagni. Der kan ingen komme til at konkurrere med det, og det samme vil blive Tilfældet med Korn- og Foderstokompagniet. Taleren fastholdt sit standpunkt ikke at udleje paa saa langt et Aaremaal.

Niels Jensen udtalte, at vore Importører ikke optraadte som Bypatrioter. Men det kunde man vel heller ikke vente af Aktieselskaber med Filialer rundt i de forskellige Byer. Det har skadet Aarhus Havn for 1/4 af dens Import, at Randers gik til at uddybe sin Havn, og at Langaa-Silkeborgbanen blev bygget. Derved mistede vi hele Oplandet til Silkeborg og Herning og der omkring. Nu maa vi se at beholde det, vi har tilbage. Tidligere har vi ikke kunnet opsiges Kornkompagniets Lejemaal af Pakhuset, medens Kompagniet nok kunde opsiges. Men det er ikke længere Tilfældet. Nu kan vi ogsaa opsiges Kompagniet. Hvis vi nu selv gav os til at bygge Losseapparater, saa kunde det ske, at Selskabet ikke vilde benytte dem, og at de øvrige Importører ogsaa vilde beholde den gamle Lossemetode.

Jakob Jensen havde selv i Havneudvalget stillet Forslag om en Ordning af Opsigelsesforholdene, som fremstillet af Niels Jensen, men det var vist ikke blevet til mere end et Forslag. Blandt Handelsmændene var der ikke Enighed om, hvorvidt Losseapparater med Kopper eller med Sugeværk var de bedste. Hvis Byraadet ikke vil gaa med til at udleje, saa maa vi tage Sagen om Opførelse af vort eget Pakhus under Overvejelse. Da vi i sin Tid spurgte alle vore Kulimportører, om de vilde benytte vore Losseapparater, hvis vi byggede saadanne, vilde de ikke svare os. Saa gav vi det enkelte Firma Ret til at bygge Losseapparater, og de andre Firmaer kan nu kun takke sig selv, hvis de ikke kan faa losset. Det samme er nu Tilfældet med Kornimportørerne.

Carl Laursen havde ikke kunnet gaa med til at udleje Pakhus med Losseapparater til Korn-

og Foderstof-Kompagniet alene, saafremt de øvrige Importører ikke kunde faa losset paa visse fastsatte Vilkaar, med Takster, som skal revideres med visse Mellemrum. Det havde i Praksis mindre at sige, at Importørerne kendte hverandres Kunder. Det gjorde de alligevel. Det var Priserne, det kom an paa, og dem fik de jo ikke at vide, selv om alle Varene lossedes ved de samme Apparater.

Christensen udtalte, at Havnen selvfølgelig senere maatte antage det Losningssystem, som nu blev indført, hvad enten det saa blev Koppesystemet eller Sugsystemet. Naar blot der bliver bygget tidssvarende, saa maa vi ogsaa kunne konkurrere med andre Byer. Det havde været det heldigste, om Havnen selv i sin Tid havde bygget Losseapparaterne til Kullosningen. Han foreslog, at Sagens Afgørelse udsattes i 8 Dage, for at man kunde faa undersøgt, om Kontraktforholdene var, som Jakob Jensen mente.

Formanden hævdede, at Sagen maatte afgøres med det samme. Han kunde ikke rigtig tro, at Jakob Jensen havde Ret i sin Anskuelse om de gamle Kontraktforhold.

Ved Afstemningen vedtoges Havneudvalgets Indstilling med 16 Stemmer mod 1 (Christensen).

